

Gyermekirodalom a tanítási órán

Sok cikk, tanulmány, ankét foglalkozik a gyermekirodalommal. Vitáznak szerepéről, színvonaláról, értékéről. Illetékesek és kevésbé illetékesek értékelik és bírálják a pedagógusok munkáját. Az biztos, sok még a tennivalónk! Mit tesz, mit tehet a pedagógus, az alsótagozatos tanító, hogy a gyermek megismerje, megszeresse, igényelje a gyermekirodalmat, – a verset, a mesét, a történetet?

Nem könnyű a dolgunk! Beszélni lehetne arról, hogyan tájékozódhat a tanító a megjelent könyvekről. Ismerheti-e az újakat, a legjobbakat? Mennyi időt szánhat 6–8 tantárgy tanítása mellett a gyermekirodalom megismerésére, felkészülésre, változtatásra? Lehet-e megfelelően befolyásolni a szülőket a könyvvásárlásban? Van-e elég könyv az iskolában? „Könyves környezetben” él-e a gyerek?

Biztos, hogy nem használunk, nem használok ki minden lehetőséget, de keresem azokat az órákat, tananyagot, ahol bekerülhet a gyermekirodalom a tanítási órára. Néha a mű, a vers ragad meg és keresem a helyeit, keresem, mikor, hol adhatom tovább. Máskor a tananyag van előttem és keresem hozzá a „színt”, a „mást”, a „többet” – keresem hozzá az irodalmat.

Miért használom fel a gyermekirodalmat? Mondhatnám azt, mert kötelességem. Mert feladatunk az olvasóvá nevelés, a beszédképesség fejlesztése stb. Tudom, hogy gyerekeink már óvodáskortól kezdve sok mondókát, mesét, verset hallanak, mondanak. Az új kiadványok, munkafüzetek is itt-ott már irodalmi anyagot adnak. A kisdobos munkában is évről évre szerepel a verstanulás. De a legfontosabb indíték a gyermekek érdeklődése, öröme.

Felmérést végeztem osztályomban: Mi van meg tanulóim otthonában az új könyvekből. 1–2. osztályban nem én tanítottam őket, a könyvvásárlást alig befolyásolhattam. Tanulóim létszáma: 30.

Kirándulás az ABC-hegyre	30
Göggös Gúnár	30
Ablak-zsiráf	18
Mosó – Masa	18
Nyitnikék I.	12
Nyitnikék II.	10
Petőfi Sándor összes versei	12
Én, te, ő	12
Kincskereső kisködmön	11
Kincskeresők	8
Anyám tyúkjá	4
Állatok abc-je	4
Cini-cini muzsika	3
Móra Ferenc történetek	1
Búvár-könyvek	5
Képes történelem	3
Bölcs bagoly-sorozat	4

Iskolánk új könyvtára lehetőséget ad, hogy abból kiegészíthessem a tanulók által hozott osztálykönyvtárat. Ott megtaláljuk – én is, tanulóim is – a legújabb gyermekirodalmat.

Leírom néhány órám részletét, melyekben az oktatási, nevelési, didaktikai feladatok megvalósítását a „gyermekirodalom” segítette. Olyan órarészleteket gyűjtöttem

össze, melyekhez ismert könyveket használtam fel, és más-más volt a didaktikai feladat. 3. osztályban tanítok.

Tantárgy: Olvasás.

Tananyag: Móra Ferenc: A cinegefészkek.

Amikor az óra menetében a bemutatáshoz, a bemutató olvasáshoz érek, nem a tankönyvet veszem elő. A hangulatot, érdeklődést fokozza, hogy Móra-kötetből olvasom fel a történetet.

Didaktikai

feladat: Új ismeret feldolgozása.

Irodalom: MÓRA FERENC IRÁSAIBÓL (válogatás).

Célok: A könyv megismertetése, az érdeklődés felkeltése.

Tantárgy: Olvasás.

Tananyag: A cinegefészkek c. olvasmány gyakorlása.

A különböző feladatok megoldása után differenciált házi feladatot kapnak. Javaslom a „Nyitnikéket”. „Olvassanak, tanuljanak verset, történetet a cinkékről.”

Didaktikai

feladat: Gyakorlás:

Irodalom: NYITNIKÉK.

Célok: Érdeklődésüknek megfelelően foglalkozzanak az anyaggal. Jó lehetőség a tanulók megismerésére.

Tantárgy: Olvasás.

Tananyag: Március 15.

Március 15., a szabadságharc jelentőségének megértését, az érzelmek kialakítását nagyon fontosnak tartom. Elég részletes korismertetést adok. A megfelelő helyen nagy érdeklődés közepette kell ismertetnem a nap, március 15. eseményeit úgy, ahogy Petőfi Sándor leírta. Élményszerűbb, hogy Illyés Gyula Tűz vagyok... c. kötetéből olvasom fel. (Ebben a könyvben részletesebben szerepel, előre válogatok a szövegben.) Aztán kezdjük a feldolgozást.

Didaktikai

feladat: Új ismeret feldolgozása.

Irodalom: ILLYÉS GYULA: TŰZ VAGYOK...

Célok: Szeretném, ha megéreznék a „könnyű” és „tankönyv” közötti kapcsolatot.

Tantárgy: Írás.

Tananyag: A „z” betű írása (gyak.).

Elemzés, gyakorlás, szóírás után szövegírás következik. Bemutatom Weöres Sándor versét: Galagonya. A tanuló tudja, hogy a vers a gyakorlás anyaga lesz. De elfelejt, hogy dolgozik. Sok gyerek ismeri a verset. Lehet, hogy a szövegét nem tudja pontosan, nem érti mit jelent, hogy „izzik a galagonya”, de érzi a vers ritmusát, a zenét. Mondjuk a verset, tapsolunk hozzá, változtatjuk a hangerőt – játszadozunk.

Érzéseik, véleményeik megbeszélése után vizsgáljuk csak a verset a didaktikai feladatnak megfelelően. Írjuk a „z” betűt.

Didaktikai

feladat: Gyakorlás.

Irodalom: WEÖRES SÁNDOR: BÓBITA.

Célok: A vers, az értékes gyermekvers megszerettetése. Érezzék, hogy jó verset mondani!

Tantárgy: Nyelvtan-helyesírás.

Tananyag: A „j” hang jelölése a szavakban.

Igyekszem változatos gyakorlatokkal segíteni a helyesírás kialakulását.

Mivel 18 tanulónak van meg az „En, te, ő” c. könyv, összefüggésében nem ismeri minden tanulóm. Felhasználásánál ezt figyelembe veszem. Egyszerű piros-fekete színű rajzokat készítettem a „kockás” és „csikos” madarakról.

Megbeszéljük a csoportosítás alapját (j – ly). Ezután olvasom fel a tréfás verset a „csikos világról”. Nagy kedvvel másolnak, gyűjtének szavakat.

Didaktikai

feladat: Gyakorlás.

Irodalom: EN, TE, Ő c. könyv.

Célok: Örömmel végezzék az életkoruknak megfelelő gyakorlatokat! Ne érezzék kényszernek a nyelvtanulást!

Tantárgy: Fogalmazás.
Tananyag: Fogalmazás készítése a „Vasútállomás” című falikép segítségével, elképzelés alapján. Az előkészítő beszélgetésben megismerik Petőfi Sándor kívánságát a „Vasúton” c. verséből. Majd részletet olvasnak fel „A gépek születése” c. könyvből a gépek fejlődéséről. Felüdülést jelent, amikor elindul a „mozdonyunk”. Elmondjuk: Illyés Gyula: „Mozdony” c. versét. Ezután megnézzük a faliképet. Megbeszéljük. Elképzeljük, hogy a képen látható űrs tagjai vagyunk. Elkészítjük a fogalmazást.

Irodalom: NYITNIKÉK.
PETŐFI SÁNDOR VERSEI.
GYERMEKENCIKLOPÉDIA V.
A GÉPEK SZÜLETÉSE.
KINCSKERESŐ, 1974–3.

Célom: Többféle élmény, anyag biztosítása az „anyaggyűjtéshez”. Érezzék, hogy a könyvek ismeretet adnak.

Tantárgy: Olvasás.

Tananyag: Olvasási készség megfigyelése.
A harmadik osztályban tantervi követelmény, hogy tudjon a tanuló megtagyalt., de nem gyakorolt szöveget olvasni. Minden tanuló járhatja a „Kisdobost”. Időnként kiosztás előtt átnézem a lapot. Kiválasztok egy alkalmas cikket. Megtagyaltás után azt olvassák fel.

Didaktikai feladat: Ellenőrzés.

Irodalom: KISDOBOS folyóirat.

Célom: Szeretném biztosítani tanulóim megismeréséhez, ellenőrzéséhez a megfelelő lehetőséget. Lássák, hogy a lapjuknak helye van a tanítási órán is!

Tantárgy: Környezetismeret.

Tananyag: A kulturális intézmények.
Beszélünk a különböző kulturális intézményekről: mozi, színházról, könyvtárról stb. Az ismeretek összegezése után 1–1 tanuló felolvassa az „Ablak-zsiráf”-ból a szöveget a mozi, a színházról stb.

Didaktikai feladat: Ismétlés, feldolgozás.

Irodalom: ABLAK-ZSIRÁF.

Célom: Felkészítés az önálló ismeretszerzésre, a lexikonok használatára.

Tantárgy: Olvasás.

Tananyag: A gólya.
Előzetes gyűjtőmunkát adok tanulóimnak. Gyűjtsenek anyagot, ismeretet a gólyáról! Hozzák a könyveket. Rendszerint színes, változatos, hasznos anyag gyűl össze. Kollektív munka következik. Kérdéscímre:

Hol él a gólya?

Milyen a gólya?

Mivel táplálkozik? stb.

tanulóim felolvassák, elmondják az ismereteiket. Amikor a tankönyvet elővesszük, már tudjuk az új ismeret lényegét. Marad idő versmondásra, éneke, szemléltetésre. (Kodály: Gólyanóta; Petőfi: A gólya; Gárdonyi: Jönnek a gólyák.)

Didaktikai feladat: Új ismeret feldolgozása.

Irodalom: ABLAK-ZSIRÁF.

VI. oszt. TANKÖNYV.

WEÖRES SÁNDOR: BÓBITA.

SCHMIDT E.: MADARAKRÓL – MINDENKINEK.

MAJTÉNY E.: RAJZOS, VIDÁM ÁLLATTAN.

MADARAK (BÚVÁR-zsebkönyv).

ÉRTELMEZŐ SZÓTÁR stb.

Célom: A tanítási óra „kitágítása” a differenciált feladattal megfelelő „terhelés” biztosítása, lehetőségeteremtés a szóbeli kifejezőkészség fejlődésére.

Weöres Sándor tanácsolta olvasóinak: (KINCSKERESŐ, 1974. 3. sz.) „Válogassanak: irodalomban, magatartásban, sorsuk alakításában, legyenek igényesek.”

Ebben nekünk is segíteni kell! Talán így is lehet: az irodalommal, a tanítási órán!